

เยือนไทยพวนบ้านผือ: อนุรักษ์เพื่อการสร้างสรรค บนผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก

HUEN THAI PHUEN BAN PHUE : CONSERVATION FOR SOUVENIR PRODUCT CREATION

กนิษฐา เรืองวรรณศักดิ์¹, จุรีรัตน์ ทวยสม², ระพีพรรณ จันทรสา³,
ณัฐฐานุช เมฆรา⁴, ชุตีพงศ์ คงสันเทียะ⁵

*Kanittha Ruangwannasak¹, Churirat Thuaisom², Rapeepan jantarasa³,
Nutthanuch Mekara⁴, Chutipong Khongsanthia⁵*

E-mail: kanittha.ru@udru.ac.th

^{1,4} รองผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

^{2,5} ผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

³ ผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

^{1,4} Deputy director of The office of Arts and culture, Udon Thani Rajabhat University

^{2,5} Assistant director of The office of Arts and culture, Udon Thani Rajabhat University

³ Director of The office of Arts and culture, Udon Thani Rajabhat University

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษารวบรวมอัตลักษณ์เยือนไทยพวน บ้านผือ จังหวัดอุดรธานี และการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก 2) เพื่อสร้างมีส่วนร่วมการอนุรักษ์เยือนไทยพวนโดยการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชน วิธีดำเนินการด้วยวิธีสำรวจเยือนไทยพวนโบราณในพื้นที่อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี สัมภาษณ์เจ้าของบ้าน ผู้อยู่อาศัย ผู้ที่เกี่ยวข้อง และบุคคลในพื้นที่ ตรวจสอบข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเพื่อเข้าสู่กระบวนการออกแบบ ถอดแบบลายและจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมจำนวน 67 คน

ผลการศึกษาพบว่า เยือนไทยพวนบ้านผือ ปัจจุบันที่ยังคงสภาพที่สมบูรณ์อยู่ 3 เรือน มีอาคารที่สันนิษฐานว่าเป็นอาคารพาณิชย์ 1 หลัง เป็นเรือนไม้ 2 ชั้น หลังคาปั้นหยากะเบื้องดินเผา “ดินขอ” อายุ 110 ปี ภายในเป็นตั่วเรือนโล่งไม่มีการแบ่งห้อง ด้านหน้ามีกันสาดชั้นระหว่างชั้น และมีระเบียงไม้ที่ชั้น 2 ส่วนเยือนไทยพวน อีก 2 หลัง เป็นเรือนเพื่อการอยู่อาศัย อายุ 105 ปี หลังคาทรงจั่วเป็นหลังคาสังกะสี ลักษณะเป็นเรือน 2 ชั้น ยกสูง โดยชั้นที่ 1 จะเป็นลานโล่งเพื่อใช้ในการเลี้ยงสัตว์ จอดรถ หรือลานรับแขก บริเวณชั้น 2 จะเป็นที่พักอาศัยมีการแบ่งห้องตามช่วงเสาเรือน ตกแต่งรั้วระเบียงด้วยการเข้าไม้แต่งด้วยไม้แกะสลัก ด้านหลังตั่วเรือนจะเป็นครัว ห้องน้ำซึ่งมีทั้งแบบต่อเติมใหม่ และดั้งเดิม โครงสร้างอาคารจะใช้เทคนิคการเข้าไม้แบบเข้าด้นหัวเสียบระหว่งคานเสา ลักษณะเรือนมีความเด่นชัดทางโครงสร้างในการเข้าไม้ประกอบตัวบ้านทั้งหลังเพื่อสร้างความแข็งแรงของตั่วอาคาร ทำการถอดแบบลายอาคารเป็นลายกราฟิก และจัดกิจกรรมการอบรมปฏิบัติการของที่ระลึกภาพรวมของการจัดกิจกรรม ประเมินความพึงพอใจที่ระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.76)

คำสำคัญ: เยือนไทยพวน, การอนุรักษ์, ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก

Abstract

The objectives were: 1) to study and examine Tai Phuen identity as the cultural wisdom heritage of the ethnic group, and 2) to conserve and transfer Huen Tai Phuen knowledge for the souvenir product creation. The research methodology involved field observations conducted at Huen Tai Phuen in Ban Phue District, Udon Thani Province, interviews with local residents and relevant informants, and a questionnaire administered to 67 workshop attendees. The observation and interview data were analyzed to design the pattern of the souvenir products, while descriptive statistics were applied to the questionnaire data. The result revealed that three Huen Tai Phuen houses in Ban Phue District are still in excellent condition. One of these houses is estimated to be 110 years old and features a two-story timber commercial building with a “Din Khor” clay-tile hip roof. The house lacks partitions and includes an awning at the front and a wooden balcony on the second floor. The other two houses are approximately 105 years old and are two-story raised-platform residential houses with galvanized gable roofs. The first floor serves as an open courtyard suitable for animal husbandry, parking, or as a reception area, while the second floor comprises residential rooms separated by columns and balconies adorned with carved wooden railings. The back of the house accommodates the kitchen, as well as the original and new bathrooms. The construction of these buildings utilizes beam-to-beam and beam-to-column connection techniques to enhance structural strength. The distinctive characteristics of these buildings were analyzed to design graphic patterns for the souvenir products. The evaluation of the workshop conducted with 67 participants indicated the highest level of overall satisfaction ($\bar{x} = 4.76$).

Keywords: Huen Tai Phuen, Conservation, Souvenir Product

ความเป็นมาและความสำคัญ

สถาปัตยกรรมเป็นผลงานทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีความแตกต่าง โดยแต่ละวัฒนธรรมแสดงอัตลักษณ์ทางศิลปะและเทคโนโลยีการก่อสร้าง เฉพาะตน เฉพาะวัฒนธรรม และเฉพาะพื้นที่ ซึ่งมีความหลากหลายมากมาย ด้วยคุณค่าทางศิลปะ สังคม วัฒนธรรม และจิตใจ “สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น” หมายถึง สถาปัตยกรรม เฉพาะพื้นที่ ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานหรือบริบทที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นด้านสภาพแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม และภูมิปัญญา ของแต่ละกลุ่มชน อันเป็นผลทำให้เกิด สถาปัตยกรรมที่มีอัตลักษณ์เฉพาะตัว สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น จึงมีปรากฏอยู่ในทุกประเทศและซอกมุมทั่วโลกที่มีมนุษย์อาศัยอยู่ นอกจากนี้ ยังกล่าวได้ว่าสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเป็นสถาปัตยกรรมของคนทั่วไปหรือสามัญชน เป็นส่วนใหญ่ เพราะสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นสร้างขึ้นจากบริบทด้านที่ตั้งและสิ่งแวดล้อม การนำวัสดุท้องถิ่นมาใช้ก่อสร้างเป็นหลัก มากกว่าการซื้อหาวัสดุสำเร็จรูปจากภายนอก แล้วนำมาก่อสร้างโดยใช้แรงงานและภูมิปัญญาในท้องถิ่น หากชุมชนใดห่างไกลจากการปะทะสังสรรค์กับสังคมภายนอก รูปแบบ สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น จะแสดงถึงรูปแบบต้นกำเนิดของชนเผ่าพันธุ์ (ธาดา สุทธิธรรม, 2554:1-2) ย่านชุมชนเก่า เป็นพื้นที่ที่แสดงออกถึงลักษณะการตั้งถิ่นฐานประจักษ์ได้จากอัตลักษณ์ที่ชัดเจนทางกายภาพ และสภาพทางสังคม วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ประเพณี กิจกรรม และการประกอบอาชีพของชุมชน ประกอบควบคู่กันอย่างเหมาะสม ภายใต้บริบทสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างและสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ องค์ประกอบของย่านชุมชนเก่าจึงมีความสำคัญ เนื่องจากเป็นลักษณะทางกายภาพอันเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละย่าน อันได้แก่ เส้นทางสัญจร ที่รวมกิจกรรม กลุ่มอาคาร อาคารสำคัญ ต้นไม้ใหญ่ ที่หมายตา ซึ่งต้องดำรงรักษาไว้ หากขาดหายไปย่อมส่งผลกระทบต่อคุณค่าความเป็นย่านชุมชนเก่า ดังนั้นการจัดทำฐานข้อมูลองค์ประกอบย่านเก่า จึงนับว่ามีความสำคัญเพื่อประกอบการดำเนินการอนุรักษ์ การสืบค้น การวางแผนอนุรักษ์พัฒนา และการปรับปรุงฟื้นฟูสภาพทางกายภาพขององค์ประกอบในย่าน (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2564) กลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน จังหวัดอุดรธานี มีความเชื่อมโยงในพื้นที่บ้านผือและบ้านเชียง ซึ่งทั้ง 2 พื้นที่ มีแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมโบราณก่อนประวัติศาสตร์อารยธรรมบ้านเชียง และภูพระบาท-ภาพเขียนสีโบราณ และเป็นชุมชนที่ยังมีวัฒนธรรมไทยพวนสืบเนื่องจนถึงปัจจุบัน ทางด้านสถาปัตยกรรม “เยือนไทยพวน” การ

ดำรงอยู่ของตัวเรือนดั้งเดิมยังมีปรากฏให้เห็น โดยเฉพาะในพื้นที่บ้านผือ ซึ่งยังมีโครงสร้างอาคารเดิม หลังคายังเป็นแบบดินขอ (กระเบื้องดินเผา) มีการบูรณะต่อเติมเล็กน้อย ควรค่าต่อการศึกษา อนุรักษ์ก่อนที่จะข้อมูลจะสูญหาย

หน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมท้องถิ่นจังหวัดอุดรธานีตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าวจึงได้กำหนดให้มีการดำเนินงานโครงการจัดทำฐานข้อมูลองค์ประกอบย่านชุมชนเก่าชุมชนบ้านผือ (ไทยพวน) เพื่อเป็นกลไกในการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นและชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป โดยเริ่มจากการรวบรวมองค์ความรู้เยือนพวน (ปลูกบ้าน) ตามคติความเชื่อของไทยพวนจะปลูก (ปลูกสร้าง) บ้านปลูกเยือนจะต้องเลือกที่ให้ได้ลักษณะที่ดีที่เป็นมงคล การเลือกที่ต้องมีผู้รู้ ผู้เฒ่าผู้แก่ไปดูที่ดูทางให้ ซึ่งการปลูกเยือนพวน (ปลูกบ้าน) รวมถึงรูปแบบโครงสร้างทางสถาปัตยกรรมโบราณเริ่มมีการสูญหาย ทดแทนด้วยการสร้างบ้านตามสมัยนิยม ซึ่งจะการเก็บรวบรวมองค์ความรู้ครั้งนี้จะเป็นการบันทึกวัฒนธรรมประเพณีการปลูกเยือนพวน จนถึงรูปแบบอาคารสถาปัตยกรรมเยือนพวน ก่อนข้อมูลจะสูญหายเพื่อให้กลุ่มคนรุ่นใหม่ยังได้เรียนรู้สืบทอด การอนุรักษ์มรดกสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น เกี่ยวข้องกับ การฟื้นฟูภูมิปัญญาในท้องถิ่น โดยอาจแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ภูมิปัญญาด้านการก่อสร้างที่นำมาใช้ในการซ่อมบูรณะอาคาร โดยตรง เพื่อรักษารูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ในท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นการเข้าไม้ การแกะสลักไม้ การฉาบปูน และปั้นปูน การทำกระเบื้องมุงหลังคา และอีกส่วนหนึ่งคือภูมิปัญญาด้านศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่นที่จัดเป็นมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ในรูปแบบองค์ความรู้ประยุกต์ให้สัมพันธ์กับวิถีชุมชน หรือกลุ่มงานหัตถกรรมที่เกี่ยวข้อง (ธาดา สุทธิธรรม, 2554: 111) ร่วมกับการเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจแบบองค์รวม BCG เป็นกลไกที่มีศักยภาพสูงในการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในประเทศอย่างทั่วถึงโดยการเล็งเห็นประเด็นการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ อันได้แก่การนำภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมมาต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ที่ชุมชนสามารถนำไปผลิตในการส่งเสริมรายได้ ความสามารถแบบพึ่งพาตนเองในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารวบรวมอัตลักษณ์เยือนไทยพวน บ้านผือ จังหวัดอุดรธานี และการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก

2. เพื่อสร้างมีส่วนร่วมการอนุรักษ์เยือนไทยพวนโดยการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชน

วิธีการดำเนินงานวิจัย

1. ขอบเขตพื้นที่ดำเนินการ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี

2. วิธีดำเนินการ วิจัยดำเนินการมีรายละเอียดตามลำดับดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ภาคเอกสาร การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method)

1. ศึกษาข้อมูลภาคเอกสาร การศึกษาจากหนังสือ บทความ วิทยานิพนธ์ งานวิจัย เอกสารและเว็บไซต์ทางอินเทอร์เน็ต

2. กำหนดขอบเขตในการวิจัย ติดต่อประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พร้อมขอหนังสือจากทางมหาวิทยาลัยเพื่อเก็บข้อมูลในพื้นที่วิจัย และสร้างเครื่องมือวิจัย

3. ลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม สำรวจพื้นที่อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี เยือนไทยพวนโบราณพร้อมสัมภาษณ์เจ้าของบ้าน ผู้อยู่อาศัย ผู้ที่เกี่ยวข้อง และบุคคลในพื้นที่ (เครื่องมือวิจัยแบบสำรวจ และแบบสัมภาษณ์)

4. ตรวจสอบข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเพื่อเข้าสู่กระบวนการออกแบบ

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างสรรค์ผลงานออกแบบผลิตภัณฑ์ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative data Analysis)

1. ถอดลายกราฟิกจากเยือนไทยพวน โดยดึงลักษณะเด่นมาออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก

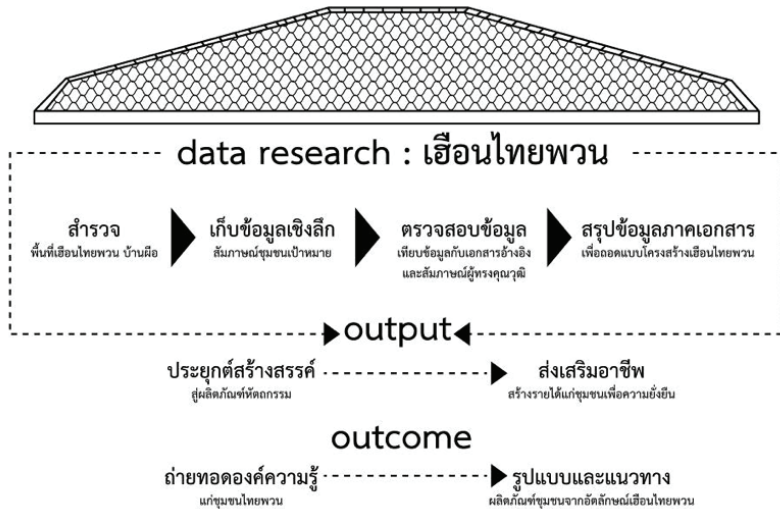
2. นำผลการออกแบบและการวิเคราะห์ นำเสนอกับกลุ่มชุมชน เพื่อสรุปแนวทางการผลิตต้นแบบ

3. สร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์ชุมชน ถ่ายทอดองค์ความรู้ เยือนไทยพวน: อนุรักษ์เพื่อการสร้างสรรคบนผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ด้วยการจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการในพื้นที่ชุมชน ณ ศูนย์การเรียนรู้ไทยพวนบ้านผือ โดยมีนักเรียน นักศึกษา กลุ่มหัตถกรรมชุมชนและผู้สนใจเข้าร่วม ตั้งเป้าหมายไว้ 30 คน

4. วิเคราะห์ผลการถ่ายทอดองค์ความรู้จากแบบประเมินความพึงพอใจ

ขั้นตอนที่ 3 สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

3. กรอบแนวคิดในการออกแบบ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการดำเนินงาน

สรุปผลการศึกษา

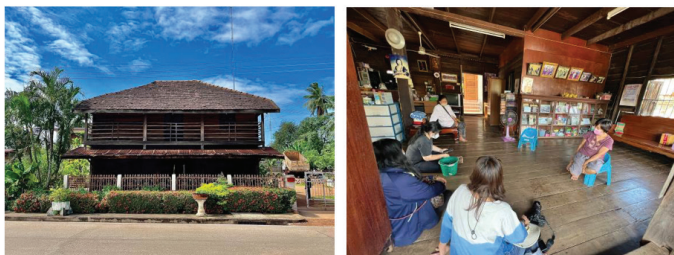
1. ผลการศึกษารวบรวมอัตลักษณ์เอือนไทยพวน บ้านผือ จังหวัดอุดรธานี และการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก

พวน หรือ ไทยพวน หรือ ไทพวน คนพวนจะนิยมเรียกตนเองว่า ไท-พวน หรือ แม้แต่คนลาว (คนในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว) ก็นิยมเรียกคนพวนว่า ไท-พวน ซึ่งหมายถึงคนพวน ลูกหลานที่ได้สืบทอดเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษที่เป็นชาวพวนที่เกิดในประเทศไทยหลายชั่วอายุคนแล้ว จนได้กลายเป็นราษฎรไทยโดยสมบูรณ์จึงเรียกตนเองว่า “ไทยพวน” และไม่นิยมเรียกคนพวนว่า ลาวพวน เนื่องจากคนพวนมีเอกลักษณ์ทางขนบธรรมเนียมที่แตกต่างจากลาว และมักเรียกคนลาวว่า ลาว (ชัชวาลย์ สุกันธวิภาติ, 2539: 21 อ้างถึงใน กาญจนรัตน์ แผลกวงศ์, 2554: 3) ชื่อที่ผู้อื่นเรียก ลาวพวน เป็นคำกลางทั่วไปที่ชาวบ้านในไทยเรียกกลุ่มพวนในไทย เพื่อขยายถึงแหล่งที่มาดั้งเดิมจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ไทยพวน เป็นคำที่คนอีสานในประเทศไทยใช้เรียก

ชาวพวน (ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), 2565: ออนไลน์) ซึ่งไทยพวนมีเอกลักษณ์ที่ชัดเจนทั้งทางด้านภาษา การแต่งกาย การประกอบอาชีพ ประเพณีวัฒนธรรม การแสดงการเล่น จนถึงการอยู่อาศัย

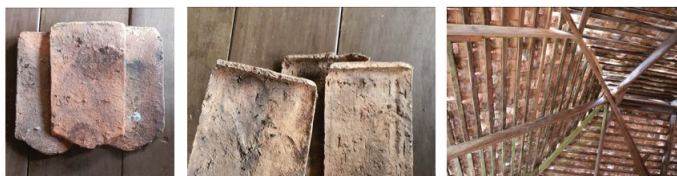
วีระพงศ์ มีสถาน (2539: 10) กล่าวว่า ชาวพวนปลูกบ้านไม้ยกพื้นสูง มุงหญ้าคา พื้นปูด้วยฟากไม้ไผ่ เสาทำด้วยไม้เนื้อแข็ง ฝากรุด้วยใบไม้ซึ่งทำจากไม้ไผ่สานขัดแต่นำมาประกบกระหนาบใบไม้อยู่ตรงกลางหรือฝาเสื่อลำแพน ชั้นบนของบ้านมักใช้เป็นที่พักนอน ภายในตัวเรือนจะกั้นเป็นห้องพัก หรือกั้นเป็นห้องเพื่อเก็บของมีค่า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ตลอดจนอัฐิของบรรพบุรุษ ต่อมาจึงมีการสร้างเรือนด้วยไม้เนื้อแข็งทั้งหลัง มุงหลังคาด้วย “ไม้เก็ด” (กระเบื้องไม้) หรือดินขอ (กระเบื้องดินเผา) จนถึงใช้สังกะสีมุงหลังคา เพราะเบาและทนทานกว่าการใช้กระเบื้องไม้ ส่วนพื้นบ้านปูด้วยแป้น (ไม้กระดานที่เลื่อยเป็นแผ่น) ฝาเรือนนิยมใช้ไม้กระดานที่เลื่อยเป็นแผ่นเช่นกัน แต่บางและแคบกว่ากระดานเรือน ทั้งนี้จากการสำรวจ “เยือนไทยพวน” บ้านผือ ปัจจุบันที่ยังมีสภาพสมบูรณ์และคงรูปแบบเดิมไว้อย่างชัดเจน จำนวน 3 หลัง ดังนี้

1.1 เยือนไทยพวน บ้านผือ หลังที่ 1 นางเสนาะจิต บุญเลิศ อายุ 66 ปี เจ้าของบ้านเยือนไทยพวน บ้านผือ หลังที่ 1 (สัมภาษณ์ 4 พฤษภาคม 2565) ที่อยู่บ้านเลขที่ 31 หมู่ 2 ตำบลบ้านผือ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี 41160 ปัจจุบันมีสมาชิกในครอบครัวที่อาศัยอยู่ จำนวน 7 คน บ้านไผ่นี้นี้สร้างประมาณปี 2446 อายุ 110 ปี โดยบิดาคุณเสนาะจิต บุญเลิศเป็นผู้สร้าง รูปแบบเยือนไทยพวนมีการปรับปรุงส่วนด้านหลังซึ่งอดีตเป็นส่วนของครัวไทย ครอบครัวยังได้สร้างบ้านใหม่เพื่อการอยู่อาศัยเนื่องจากสภาพของตัวเยือนไทยพวนเดิมมีการชำรุดทรุดโทรมลงมากด้วยอายุ และปัญหาเรื่องของปลวกเนื่องจากเป็นบ้านไม้ทั้งหลัง แต่ทางชมรมไทยพวน อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี ได้ขอความอนุเคราะห์ในการรักษาตัวเยือนไทยพวนให้คงไว้เพื่อการอนุรักษ์ไว้ให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้ก่อนจะเกิดการสูญหายทางภูมิปัญญาของคนรุ่นก่อน ซึ่งตรงตามประสงค์ของเจ้าของบ้านคุณเสนาะจิต บุญเลิศ ที่ต้องการเก็บบ้านหลังนี้ไว้เพื่อให้ลูกหลานได้เรียนรู้สืบต่อไป

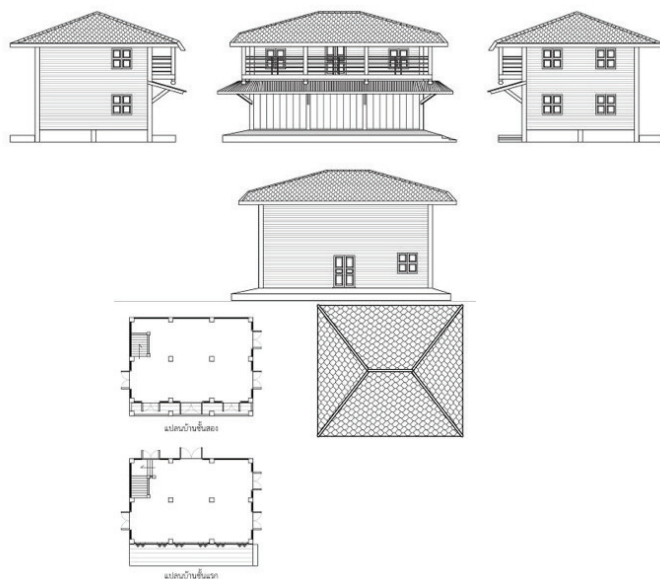

ภาพที่ 2 เอือนไทยพวนบ้านผือ หลังที่ 1

รูปแบบของเอือนไทยพวน อาคารไม้หลังใหญ่ 2 ชั้น ผังพื้นของอาคารเป็นแบบสมมาตร 2 ข้าง ผนังทั่วไปตีไม้ซ้อนเกล็ด มีลักษณะที่โดดเด่นคือหลังคา เอือนไทยพวนจะใช้ “ดินขอ” มาวางมุงทับซ้อนกัน ลักษณะทรงหลังคาปั้นหยา หน้าต่างและประตูเป็นบานไม้ทึบเปิดคู่

ภาพที่ 3 หลังคากระเบื้องดินเผา “ดินขอ”

ภาพที่ 4 ผังเรือน เอือนไทยพวน บ้านผือ หลังที่ 1

จากผังเรือน เรือนไทยพวน บ้านผือ หลังที่ 1 ตัวเรือน 2 ชั้น จะเป็นพื้นที่โล่ง ไม่ได้แบ่งห้อง บานประตูหน้าบ้านเป็นบานเฟี้ยม จึงสันนิษฐานว่าเป็นอาคารพาณิชย์ในอดีต พอมาถึงรุ่นบุตรสาว คือ นางเสนาะจิต บุญเลิศ ได้มีการกั้นห้องบริเวณชั้น 1 เพื่อเป็นห้องนอน ปัจจุบันได้จัดเป็นเรือนรับรองเพื่อให้ผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษาตัวอาคารเรือนไทยพวน และได้ปลูกบ้านสมัยใหม่ (บ้านปูน) ด้านหลังตัวเรือนไม้นี้เพื่อการอยู่อาศัยของคนในครอบครัว

นางเสนาะจิต บุญเลิศ เล่าว่า ประเพณีในการปลูกเรือนไทยพวนอำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี ในการยกเสาเอก เสาโทพิธีการจะจัดพิธีพราหมณ์ ไม่มีพิธีสงฆ์ ประเพณีการลงเสา พราหมณ์จะถามเป็นภาษาพวนว่า “เอาหม่องนี่ บ่” เป็นการสอบถามเจ้าของผู้อยู่อาศัย และจะเดินไปรอบพื้นที่ จะเป็นการกล่าวคำสรว้อย “บ่ เอา บ่ ดี” ในพื้นที่ที่มาเหมาะสมหรือพื้นที่ที่เจ้าบ้านไม่ประสงค์จะปลูก จนเดินไปพื้นที่ที่จะปลูกตัวเรือน พราหมณ์ก็จะบอกว่า “หม่องนี่หม่องเงิน หม่องทอง อยู่ชุ่นกินเย็น” เจ้าบ้านก็จะขานรับว่า “เอา” เป็นการเอ่ยคำเพื่อให้เป็นสิริมงคลแก่ผู้อยู่อาศัย

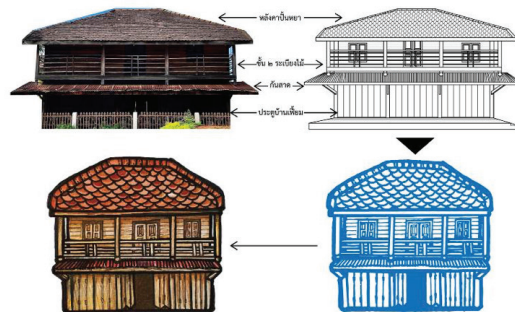
เมื่อสร้างเรือนเสร็จ พิธีทำบุญขึ้นบ้านใหม่ พราหมณ์จะให้เจ้าบ้านจะถือพระพุทธรูป หมอน สาด เสื้อ ไม้กวาด เครื่องทำมาหากิน อุปกรณ์เครื่องครัว ข้าวสาร พริก น้ำปลา เดินเวียนรอบบ้านครบ 3 รอบ พราหมณ์จะมีการกล่าวภาษาพวนว่า “ที่มานี้ จะมาอาศัย บ้านหลังนี้มีเงินมีทองมาหลาย บ่” เจ้าของบ้านจะตอบรับพร้อมกันว่า “มีหลาย” พราหมณ์จะถามต่อว่า “มีควายหญิงควายชาย มีผู้รับใช้มา บ่” เจ้าของบ้านจะตอบรับพร้อมกันว่า “มีครบทุกอย่าง” พอพราหมณ์อนุญาตให้เข้าบ้านได้ เจ้าบ้านก็จะนำพระพุทธรูปเข้าบ้านจุดเทียนธูปไหว้พระ เป็นการเสร็จพิธี จากนั้นก็รับประทานอาหารร่วมกัน โดยมีอาหารคาว อาหารหวาน แต่อาหารคาวที่ขาดไม่ได้คือ ลาบเนื้อ (สัตว์ใหญ่เป็นหลัก)

โครงสร้างของตัวบ้านจะเน้นการเข้าไม้ตอกตะปูยึดบางช่วงเพื่อความแข็งแรง การเข้าไม้เป็นการนำไม้ตั้งแต่ 2 ท่อนมาบากรับประกอบเข้าด้วยกัน เพื่อเพิ่มความแข็งแรง โดยตอกยึดด้วยตะปู ลูกสลักไม้ การใช้สลักเกลียว หรือการเข้าเดือยอัดกาว สิ่งสำคัญในการเข้าไม้คือ การวัดระยะ การเลื่อย การบากไม้ รวมถึงการเจาะร่องที่ต้องใช้ความละเอียด เพราะหากหลวมหรือไม่ได้จากอาจส่งผลเรื่องความแข็งแรงของโครงสร้างได้ ก่อให้เกิดอันตราย การเข้าไม้เรือนไทยพวนเป็นการเข้าไม้แบบเดือยบ่าเปิด แบบบากอมหัวเสา แบบเดือยเหลี่ยม แบบสลัก และอื่นๆ ที่ใช้ในการทำโครงสร้างของตัวอาคารเพื่อเน้นความแข็งแรง และความสวยงามทางสถาปัตยกรรม

ภาพที่ 5 การเข้าไม้ของเฮือนไทยพวน บ้านผือ หลังที่ 1

จากรูปแบบอาคารเฮือนไทยพวน บ้านผือ หลังที่ 1 นำมาถอดแบบเพื่อเป็นลายเส้นที่สามารถนำไปผลิตของที่ระลึกเพื่อเป็นแนวทางให้แก่ชุมชนในการนำไปพัฒนาต่อยอดเชิงพาณิชย์ โดยถอดแบบจากโครงสร้างอาคารจากภาพถ่ายที่มีลักษณะตัวเรือนบ้าน 2 ชั้น มีกันสาดคั่นระหว่างชั้น และหลังคาทรงปั้นหยา มาสร้างลวดลายกราฟิกเป็นลายเส้น จัดพิมพ์บนกระเป๋ผ้า เสื้อยืด ทำเป็นพวงกุญแจ เข็มกลัด ดังเช่นตัวอย่างผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก โดยใช้เทคนิคการพิมพ์บนผ้า (Textile Printing Technique) การพิมพ์ 4 สี ด้วยเทคนิคคอมพิวเตอร์จากตัวอย่างการผลิตกระเป๋ผ้า และเทคนิคการสกรีน (Silkscreen) สีเดียว ซึ่งต้นทุนในการผลิตไม่สูงจากตัวอย่างผลิตภัณฑ์เสื้อยืด

ภาพที่ 6 การถอดลายกราฟิกเฮือนไทยพวน บ้านผือ หลังที่ 1

ภาพที่ 7 ตัวอย่างผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากลวดลายเฮือนไทยพวนหลังที่ 1

1.2 เรือนไทยพวน บ้านผือ หลังที่ 2 บ้านไทยพวน หลังที่ 2 สร้างประมาณปี พ.ศ. 2460 มีอายุ 105 ปี เมื่อเจ้าของบ้านเดิมเสียชีวิต นางกาญจนา ไชยมงคล อายุ 75 ปี จึงได้ย้ายกลับมาอาศัยและเป็นเจ้าของบ้านเรือนไทยพวน บ้านผือ หลังที่ 2 (สัมภาษณ์ 4 พฤษภาคม 2565) ที่อยู่บ้านเลขที่ 35 หมู่ 2 ตำบลบ้านผือ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี 41160 ปัจจุบันอาศัยอยู่เพียงลำพัง และทำการบูรณะปรับปรุงในปี พ.ศ. 2507 ได้แกะสลักจารึกไว้ที่ผนัง รูปแบบเรือนไทยพวนมีการปรับปรุงตามสมัยเหตุเกิดจากการชำรุดทรุดโทรมลงมากด้วยอายุ และปัญหาเรื่องของปลวกเนื่องจากเป็นบ้านไม้ทั้งหลัง ปรับปรุงตามสมัยให้ดูดีขึ้นส่วนด้านหลังต่อเติมใหม่เป็นคร้วไทย และห้องน้ำ เพิ่มชานบันไดส่วนของหลังคา และปรับแก้ส่วนหลังคา โดยที่บ้านหลังนี้ใช้หลังคาสังกะสีมาแต่ต้น

ภาพที่ 8 เรือนไทยพวน บ้านผือ หลังที่ 2

รูปแบบของเรือนไทยพวน อาคารไม้หลังใหญ่ชั้นเดียวได้ถุนสูง โครงสร้างเข้าไม้แบบโบราณ ผนังของอาคารเป็นแบบสมมาตร 2 ข้าง ผนังทั่วไปตีไม้ซ้อนเกล็ดเว้นช่องลม ตีระแนงไม้ไว้บางผนัง เพื่อระบายอากาศให้ถ่ายเททั่วกันได้ทุกห้อง ลักษณะเด่นคือประตูหน้าต่างแบบเดิม หน้าต่างและประตูเป็นบานไม้ทึบเปิดคู่ ระเบียงบ้านเป็นลายดอกพิกุล ติดลูกกรง เข้าไม้ทั้งชั้นระเบียง บันไดเป็นแบบใหม่แล้วถ้าเป็นแบบชาวบ้านเดิมจะเป็นบันไดแบบ “สับฟาก” (บันไดแบบตั้งขึ้นเก็บบนตัวเรือนได้) หลังคาเป็นหลังคาจั่ว และลักษณะเด่นส่วนผนังหลังบ้านที่ต่อเติมไปยังส่วนคร้ว ตกแต่งผนังด้วยระแนงไม้เพื่อให้มีแสงสว่างจากภายนอกเข้ามาภายในบ้าน

ภาพที่ 9 ระเบียงบ้านเป็นลายดอกพิกุลติดลูกกรง ฝ้าไม้ทั้งชั้นระเบียง

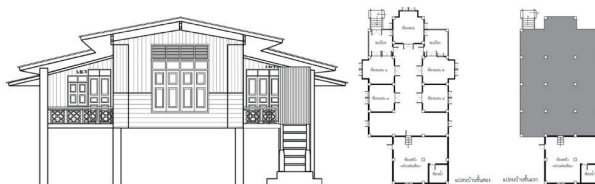

ภาพที่ 10 ตกแต่งผนังด้วยระแนงไม้ และการฝ้าไม้ของเรือนไทยพวน บ้านผือ
หลังที่ 2

ประเพณีการปลูกเรือน การขึ้นบ้านใหม่เหมือนกับบ้านหลังแรก เพราะเป็นประเพณีดั้งเดิมของชาวไทยพวน

วีระพงศ์ มีสถาน (2539: 11) กล่าวว่า บ้านของชาวไทยพวนนับความเล็กหรือใหญ่ตามจำนวนช่วงห้องของเสาเรือน โดยปกติมักจะปลูกเรือนหลังคาทรงจั่ว หันไปตามแนวตะวันออก-ตะวันตก กล่าวคือ หลังคาจะเทลาดไปทางด้านทิศใต้กับทิศเหนือ ทั้งนี้อาจมีข้อยกเว้นได้ตามข้อจำกัดอื่น ๆ เช่น พื้นที่ไม่เหมาะแก่การปลูกเรือนตามคตินิยมก็อาจเปลี่ยนแปลงได้ รวมถึงความเชื่อถือแบบเดิมได้ลดลงการปลูกเรือนในปัจจุบันจึงอยู่ที่ความพึงพอใจของผู้เป็นเจ้าของ

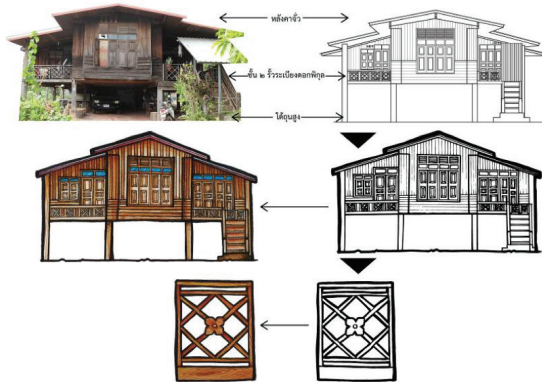
รูปแบบการต่อขยายคาออกจากตัวบ้าน เพื่อทำเป็นห้องครัว ห้องน้ำ หรือเพิงเพื่อเก็บอุปกรณ์เครื่องใช้ต่างๆ เหล่านี้ไม่นำมาเรียกรวมเป็นห้องของบ้าน ส่วนบริเวณใกล้บ้านมักปลูกสร้างยุงไ่ว้เป็นที่เก็บข้าวเปลือก

ภาพที่ 11 ผังเรือน เรือนไทยพวน บ้านผือ หลังที่ 2

จากผังเรือน เรือนไทยพวน บ้านผือ หลังที่ 2 เป็นบ้าน 2 ชั้น ชั้นล่างเป็นลานโล่งปัจจุบันเป็นที่จอดรถยนต์ และใช้เลี้ยงสัตว์ ชั้นบนมีการแบ่งสัดส่วนเป็นห้องจำนวน 4 ห้อง ประกอบด้วย ห้องพระด้านหน้าเรือน ด้านข้างเป็นระเบียงทั้ง 2 ด้าน และเป็นห้องนอน 4 ห้อง ปัจจุบันนางกาญจนา ไชยมงคลอาศัยอยู่เพียงผู้เดียวจึงปรับเป็นห้องเก็บของ 2 ห้อง ด้านหลังเป็นส่วนห้องครัวและห้องน้ำซึ่งต่อเติมจากเรือนเดิม เนื่องจากประสบปัญหาเรื่องปลวกและการทรุดโทรมของตัวบ้านตามกาลเวลา

รูปแบบอาคารเรือนไทยพวน บ้านผือ หลังที่ 2 นำมาถอดแบบเพื่อเป็นลายเส้นที่สามารถนำไปผลิตของที่ระลึกเพื่อเป็นแนวทางให้แก่ชุมชนในการนำไปพัฒนาต่อยอดเชิงพาณิชย์ โดยถอดแบบจากโครงสร้างอาคารจากภาพถ่ายที่มีลักษณะตัวเรือนบ้าน 2 ชั้น หลังคาจั่ว มีชานระเบียงและรั้วระเบียงลายดอกพิกุล มาสร้างลวดลายกราฟิกเป็นลายเส้นจัดพิมพ์บนกระดาษ ผ้า เสื่อยัด ทำเป็นพวงกุญแจ เข็มกลัด ดังเช่นตัวอย่างผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่ใช้เทคนิคการพิมพ์บนผ้า (Textile Printing Technique) การพิมพ์ 4 สี ด้วยเทคนิคคอมพิวเตอร์จากตัวอย่างการผลิตเสื้อยืด และเทคนิคการสกรีน (Silkscreen) สีเดียวซึ่งต้นทุนในการผลิตไม่สูงจากตัวอย่างผลิตภัณฑ์ปลอกหมอน

ภาพที่ 12 การถอดลายกราฟิกเรือนไทยพวน บ้านผือ หลังที่ 2

ภาพที่ 13 ตัวอย่างผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากลวดลายเรือนไทยพวนหลังที่ 2

1.3 เือนไทยพวน บ้านผือ หลังที่ 3 เือนไทยพวน บ้านผือ หลังที่ 3 เจ้าของบ้านย้ายไปอาศัยอยู่จังหวัดบึงกาฬ กลับมาเดือนละครั้งมีญาติมาช่วยดูแลรักษา จึงได้สัมภาษณ์นางพรพิตร พิมพิศาล ประธานชมรมไทยพวน อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี (สัมภาษณ์ 4 พฤษภาคม 2565) ได้เล่าว่า บ้านเลขที่ 37 หมู่ 2 ตำบลบ้านผือ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี 41160 ตัวเือนไทยพวน อายุ 105 ปี ก่อสร้างช่วงปีเดียวกับหลังที่ 2 รูปแบบมีการปรับปรุงส่วนหลังคา แต่เดิมเป็นหลังคา “ดินขอ” เหตุเกิดจากการชำรุดทรุดโทรมลงมากด้วยอายุจึงเปลี่ยนเป็นหลังคาสังกะสีทั้งหลัง ตัวเือนมีขนาดใหญ่สันนิษฐานว่าผู้สร้างมีฐานะร่ำรวย ลักษณะเือนมีเือนหลัก เือนรอง (เือนลูก) ฝัางขวามือของตัวบ้านด้านหลังเือนมีส่วนครัวที่ยังมีสภาพสมบูรณ์อยู่ แต่เนื่องจากเจ้าของบ้านประกาศขายและย้ายไปบึงกาฬ ทำให้ไม่สามารถศึกษารายละเอียดภายในตัวเือนได้ จากการสำรวจพื้นที่รอบ ๆ ตัวบ้าน เป็นการเข้าไม้ทั้งหลังเช่นเดียวกับทั้ง 2 หลัง แต่ด้วยขนาดเือนที่มีขนาดใหญ่กว่ามากจะมีการต่อเชื่อมไม้คานด้วยการเข้าไม้แบบเข้าด้นหัวเสียบระหว่างคานเสาเพื่อให้โครงสร้างมีความแข็งแรง

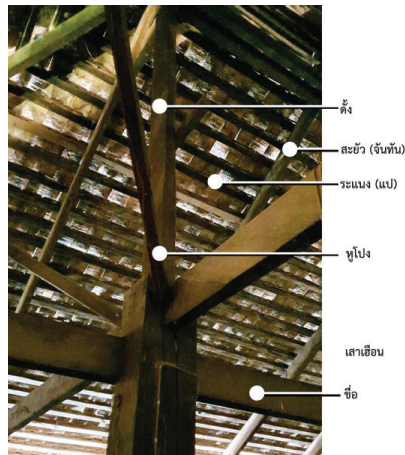

ภาพที่ 14 เือนไทยพวน บ้านผือ หลังที่ 3

ภาพที่ 15 การเข้าไม้ของเือนไทยพวน บ้านผือ หลังที่ 3

สิทธิพร พันธูระ ผู้ช่วยอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี (สัมภาษณ์ 12 มิถุนายน 2565) ได้กล่าวถึงรูปแบบเรือนไทยพวนไว้ว่า เรือนไทยพวนมีลักษณะที่โดดเด่นแสดงถึงเรือนแบบอีสานอย่างชัดเจน ด้วยรูปแบบกายภาพภายนอก โครงสร้างอาคาร จากภาพหลังที่ 2 และ 3 มีความเป็นเรือนอีสานมากกว่าหลังที่ 1 โดยเฉพาะการแบ่งพื้นที่ใช้สอย การเข้าไม้เป็นลักษณะการเข้า “หูกโปง” แบบเสากลมหรือเสาเหลี่ยมขนาดใหญ่ ที่ใช้เพื่อการล็อกให้โครงสร้างมีความแข็งแรง

ภาพที่ 16 การเข้าไม้ของเรือนไทยพวนตามหลักสถาปัตยกรรม

2. การสร้างการมีส่วนร่วมอนุรักษ์เรือนไทยพวนโดยการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชน

เผยแพร่องค์ความรู้จัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการถ่ายทอดองค์ความรู้ เรือนไทยพวน: อัตลักษณ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ สู่งานหัตถกรรมสร้างสรรค์ วันที่ 21 มิถุนายน 2565 ณ พิพิธภัณฑ์ไทยพวน บ้านผือ ตำบลบ้านผือ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี กลุ่มเป้าหมายที่ตั้งเป้าไว้คือ 30 คน แต่ในวันจัดกิจกรรมมีผู้มาเข้าอบรมทั้งสิ้น 67 คน เพศชาย ร้อยละ 13.43 หญิง ร้อยละ 86.56 อายุ ต่ำกว่า 15 ปี ร้อยละ 13.43 อายุ 16 - 25 ปี ร้อยละ 8.95 อายุ 26 – 35 ปี ร้อยละ 20.89 และอายุ 36 ปีขึ้นไป ร้อยละ 56.71 เป็นนักเรียน นักศึกษา ร้อยละ 22.38 ครู อาจารย์ บุคลากรทางการศึกษา ร้อยละ 4.47 บุคลากรจากภาครัฐ เอกชน ร้อยละ 5.97 กลุ่มหัตถกรรมชุมชน ร้อยละ 46.26 และประชาชนทั่วไป ร้อยละ 20.89

ภาพที่ 17 บรรยากาศการอบรมเชิงปฏิบัติการ

ตารางที่ 1 การประเมินด้านความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม (N=67)

ข้อ	ประเด็น	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1.	วิทยากรได้อธิบายเนื้อหาได้ชัดเจนและเข้าใจได้ง่าย	4.63	0.48	มากที่สุด
2.	วิทยากรสามารถให้ข้อมูล หรือตอบข้อซักถามได้เป็นอย่างดี	4.45	0.70	มาก
3.	รูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสมน่าสนใจ	4.61	0.49	มากที่สุด
4.	ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม	4.16	0.94	มาก
5.	การประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรม	3.88	1.03	มาก
6.	สถานที่จัดกิจกรรมมีความเหมาะสม	4.51	0.74	มากที่สุด
7.	โครงการ/กิจกรรม เป็นประโยชน์และตรงกับความต้องการ	4.67	0.58	มากที่สุด
8.	สามารถนำความรู้ จากการเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมไปใช้ประโยชน์ขยายผลเผยแพร่สู่ผู้อื่นได้	4.73	0.44	มากที่สุด
9.	สามารถนำความรู้ จากการเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้	4.63	0.57	มากที่สุด
10.	ภาพรวมความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมครั้งนี้	4.76	0.46	มากที่สุด
รวม		4.50	0.64	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 ผู้ตอบแบบสอบถาม 67 คน ประเมินความพึงพอใจภาพรวมของการจัดกิจกรรม ระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.76) โดยได้ผลมากที่สุดเรียงลำดับความพึงพอใจจำนวน 6 ข้อ คือ สามารถนำความรู้ จากการเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมไปใช้ประโยชน์ ขยายผลเผยแพร่สู่ผู้อื่นได้ (ค่าเฉลี่ย 4.73) โครงการ/กิจกรรม เป็นประโยชน์และตรงกับความต้องการ (ค่าเฉลี่ย 4.67) สามารถนำความรู้ จากการเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ และวิทยากรได้อธิบายเนื้อหาได้ชัดเจนและเข้าใจได้ง่าย ความพึงพอใจเท่ากัน (ค่าเฉลี่ย 4.63) รูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสมน่าสนใจ (ค่าเฉลี่ย 4.61) และสถานที่จัดกิจกรรมมีความเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 4.51)

ภาพที่ 18 ผลงานพวงกุญแจของผู้เข้าอบรม

อภิปรายผล

เยือนไทยพวน ลักษณะของตัวเรือนมีความเด่นชัดทางโครงสร้างอย่างชัดเจนในการเข้าไม้ประกอบตัวบ้านทั้งหลังเพื่อสร้างความแข็งแรงของตัวอาคาร เยือนไทยพวน บ้านผือ ณ ถนนลุ่มพลวัน ซอย 1 อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี ที่ยังคงสภาพที่สมบูรณ์อยู่ 3 เรือน มีอาคารที่สันนิษฐานว่าเป็นอาคารพาณิชย์ 1 หลัง เป็นเรือนไม้ 2 ชั้น หลังคาปั้นหยา กระเบื้องดินเผา “ดินขอ” อายุ 110 ปี ภายในเป็นตัวเรือนโล่งไม่มีการแบ่งห้อง ด้านหน้ามีกันสาดชั้นระหว่างชั้น และมีระเบียงไม้ที่ชั้น 2 ส่วนเยือนไทยพวน อีก 2 หลัง เป็นเรือนเพื่อการอยู่อาศัย อายุ 105 ปี หลังคาทรงจั่วเป็นหลังคาสังกะสี ลักษณะเป็นเรือน 2 ชั้น ยกสูง โดยชั้นที่ 1 จะเป็นลานโล่งเพื่อใช้ในการเลี้ยงสัตว์ จอดรถ หรือลานรับแขก บริเวณชั้น 2 จะเป็นที่พักอาศัยมีการแบ่งห้องตามช่วงเสาเรือน ตกแต่งรั้วระเบียงด้วยการเข้าไม้แต่งด้วยไม้แกะสลัก ด้านหลังตัวเรือนจะเป็นครัว และห้องน้ำ ซึ่งมีทั้งแบบต่อเติมขึ้นใหม่

และแบบดั้งเดิมทางด้านโครงสร้างตัวอาคารเนื่องจากตัวเรือนที่มีขนาดใหญ่ โครงสร้างจะใช้เทคนิคการเข้าไม้แบบเข้าด้นหัวเสียบระหว่างคานเสา เพื่อให้โครงสร้างมีความแข็งแรง สอดคล้องกับบทความของ อรศิริ ปาณินท์ (2553: 66) หากย้อนไปพิจารณาผังพื้นเรือนพวนในอดีตตามการวิเคราะห์จากเอกสารบอกเล่าซึ่ง มีความแตกต่างที่เห็นได้ชัดจากผังพื้นเรือนพวนปัจจุบัน ทั้งในประเทศและประเทศเพื่อนบ้าน และชนกลุ่มอื่นๆ อีกหลายกลุ่มที่ได้ปรับเปลี่ยนการใช้งานตัวอาคารตามยุคสมัย เช่น การปรับเปลี่ยนตำแหน่งครัวไฟ หรือแม่เตาไฟไปไว้ท้ายเรือนแล้วเกือบทั้งหมด เนื่องจากเหตุผลด้านสุขอนามัยในเรือนเริ่มมีอิทธิพลต่อวิถีการอยู่อาศัยในเรือนพร้อม ๆ กับการรับลักษณะวิถีการอยู่แบบสากลที่แยกครัวออกเป็นสัดส่วน ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้คนต่างตอบรับวิถีการเปลี่ยนแปลงซึ่งมาพร้อมกับวัฒนธรรมการอยู่แบบสากล และสัมพันธ์กับ วีระพงศ์ มีสถาน (2539: 11) กล่าวว่า ชาวพวนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ปลูกสร้างอาคารที่อยู่อาศัยแบบชาวตะวันตก หรือตามแบบอย่างชุมชนในเมือง หรือบ้านผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจปานกลางก็ยังคงรูปแบบบ้านที่ยกพื้นสูงดั้งเดิม แต่ได้มีการย้ายคอกสัตว์เลี้ยงออกไปจากใต้ถุนเรือน ทำบ้านเรือนให้ถูกสุขลักษณะมากขึ้น กิจกรรมการอบรมปฏิบัติการณ์ของที่ระลึกจากกราฟิกเขียนไทยพวน ภาพรวมของการจัดกิจกรรม ประเมินความพึงพอใจระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.76) โดยได้ผลมากที่สุดเรียงลำดับความพึงพอใจ จำนวน 6 ข้อ คือ สามารถนำความรู้ จากการเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมไปใช้ประโยชน์ขยายผลเผยแพร่สู่ผู้อื่นได้ (ค่าเฉลี่ย 4.73) โครงการ/กิจกรรม เป็นประโยชน์และตรงกับความต้องการ (ค่าเฉลี่ย 4.67) สามารถนำความรู้ จากการเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ และวิทยากรได้อธิบายเนื้อหาได้ชัดเจนและเข้าใจได้ง่าย ความพึงพอใจเท่ากัน (ค่าเฉลี่ย 4.63) รูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสมน่าสนใจ (ค่าเฉลี่ย 4.61) และสถานที่จัดกิจกรรมมีความเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 4.51)

เอกสารอ้างอิง

กาญจนารัตน์ แผลกวงศ์. (2554). ลำพวน: กรณีศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นชาวพวน ตำบลบ้านทราย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี. ปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

กาญจนา ไชยมงคล. (2565). **เยือนไทยพวน บ้านผือ** หลังที่ 2. สัมภาษณ์.

ชาวไทยพวน. (2565). **ประเพณีของชาวไทยพวน**. สืบค้นเมื่อ 25 มิถุนายน 2566

จาก <https://www.stou.ac.th/offices/rdec/nakornnayok/main/onlineexhibitions/Thaiphun/tradition.html>.

ธาดา สุทธิธรรม. (2554). **การอนุรักษ์มรดกสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอีสานในแนวทางการมีส่วนร่วม**. ขอนแก่น: มูลนิธิภูมิปัญญา สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและศิลปะเอเชีย.

พรพิตร พิมพ์ศาล. (2565). **เยือนไทยพวน บ้านผือ** หลังที่ 3. สัมภาษณ์.

วีระพงศ์ มีสถาน. (2539). **สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์พวน**. สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.

สิทธิพร พันธุระ. (2565). **โครงสร้างทางสถาปัตยกรรมของเยือนไทยพวน**. สัมภาษณ์.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2564). **แนวปฏิบัติ
งานของหน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมท้องถิ่นแนวปฏิบัติ
งานของหน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ:
กลุ่มงานจัดการสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม กองจัดการสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและ
ศิลปกรรม สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

เสนาะจิต บุญเลิศ. (2565). **เยือนไทยพวน บ้านผือ** หลังที่ 1. สัมภาษณ์.

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). (2565). **กลุ่มชาติพันธุ์ ไทยพวน**. ศูนย์
มานุษยวิทยาสิรินธร. สืบค้นเมื่อ 25 มิถุนายน 2566 จาก <https://www.sac.or.th/databases/ethnic-groups/ethnicGroups/83>.

อรศิริ ปาณินท์. (2553). **บ้านและเรือนพวนเขียงขวาง: การย้อนกลับมาตั้งถิ่นฐานใหม่
ในพื้นที่เดิม**. วารสารวิชาการหน้าจั่ว: สถาปัตยกรรม การออกแบบ และ
สภาพแวดล้อม. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
25(2533), 66.